

9. Kulinich P. "Compensation for involuntary termination of rights to land" / P. Kulinich // *Yuridichnyi zhurnal*. – 2004. – № 6 (24). – P. 40-45.
10. "On Protection of Cultural Heritage" : Law of Ukraine on June 8, 2000 №1805-III // *Oficiyniy visnik Ukraine*. – 2000. – № 27. – P. 1112.
11. Dzera O.V. *Pravo vlasnosti v Ukraini* [Property rights in Ukraine] : train aid / O.V. Dzera. – Kyiv : Yurinkom Inter, 2000. – 812 p.
12. Skrypnyk V.L. "Forced termination of ownership right in Ukraine : historical formation of legislation" / V.L. Skrypnyk // *Derzhava i pravo*. – 2010. – № 48. – P. 90-95.
13. Kodynets A.O. "Legal basis of termination of the right for private ownership of land in case of forfeiture by the court" / A.O. Kodynets // *Visnik Kyivskogo nacional'nogo universitetu imeni Tarasa Shevchenko*. – 2005. – № 63-64. – P. 44-48.

УДК 347.922.61: 347.644

УМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРЕД'ЯВЛЕННЯ ПОЗОВУ ОРГАНАМИ ОПІКИ Й ПІКЛУВАННЯ В ІНТЕРЕСАХ ІНШИХ ОСІБ

Новик (Кошин) Н.С., аспірант

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 64/13, м. Київ, Україна
mefod@ukr.net*

У статті дається визначення поняття умов реалізації права на пред'явлення позову, показано їх відмінність від передумов права на пред'явлення позову. Розкрито особливості умов реалізації права на пред'явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб. Досліджено судову практику із цього питання.

Ключові слова: умови реалізації права на пред'явлення позову, орган опіки й піклування, передумови реалізації права на пред'явлення позову, підсудність, дієздатність, форма позовної заяв, довіреність.

УСЛОВИЯ РЕАЛИЗАЦИИ ПРАВА НА ПРЕДЪЯВЛЕНИЯ ИСКА ОРГАНАМИ ОПЕКИ И ПОПЕЧИТЕЛЬСТВА В ИНТЕРЕСАХ ДРУГИХ ЛИЦ

Новик (Кошин) Н.С.

*Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 64/13, г. Киев, Украина
mefod@ukr.net*

В статье дается определение понятия условий реализации права на предъявление иска, показано их отличие от предпосылок права на предъявление иска. Раскрыты особенности условий реализации права на предъявление иска органами опеки и попечительства в интересах других лиц. Исследована судебная практика по этому вопросу.

Ключевые слова: условия реализации права на предъявление иска, орган опеки и попечительства, предпосылки реализации права на предъявление иска, подсудность, дееспособность, форма искового заявления, доверенность.

CONDITIONS FOR EXERCISE OF THE RIGHT OF GUARDIANSHIP AND WARDSHIP AUTHORITY TO SUE IN THE INTERESTS OF OTHER PERSONS

Novyk (Koshyn) N.S.

*Taras Shevchenko National University of Kyiv, str. Volodymyrska, 64/13, Kyiv, Ukraine
mefod@ukr.net*

The article stipulates that the conditions for exercise of the right to sue are certain legally established requirements, rules that the plaintiff must follow bringing a suit.

It is proved it is wrong to identify prerequisite to the right to sue and conditions of exercise of this right. The essence and importance of these two concepts are different. Terms of exercise of the right to sue describe the procedure for its implementation by the applicant. They are reviewed by the judge at the stage of opening the proceedings after all prerequisites are defined.

Failure to comply with the terms of the right to sue at the stage of opening the proceedings in cases regulate by the Civil Procedure Code of Ukraine, results in the abandonment of the claim without movement or return of the statement. If failure to comply with the right to sue was found after opening the proceedings, the court decides on leaving the application without consideration.

Terms of exercising the right of guardianship and wardship to claim in the interests of others have a number of features.

The first condition for exercising the right of guardianship and wardship authority to claim in the interests of others is appropriate jurisdiction of the case regarding certain court, i.e. determination of the court within the jurisdiction of which is the matter. Jurisdiction of each case is determined in accordance with regulations under art. 107-114 of the Civil Procedure Code of Ukraine.

The legal capacity of the plaintiff is also the condition for exercising the right to sue.

However, in the case when the claim is made by guardianship and wardship authority for the protection of others, this condition is not applied. Guardianship and wardship authority may act in the interests of both able and disabled persons. Guardianship and wardship authority may apply to the court for the protection of others without prior application of the person to them. However, if a person who has civil procedural capacity and in whose interests the lawsuit is held, applies a statement that it does not support the stated requirements, the court leaves the application without consideration.

Another condition for execution of the right to sue in court by guardianship and wardship authority is due form of claim and availability of copies of documents to be added. The feature of guardianship and wardship agencies is the fact that they can not be listed in the lawsuit as a plaintiff or plaintiff's representatives because they have other civil legal status. In addition, in the claim guardianship and wardship authority shall specify the regulation according to which it acts, and in appropriate cases it is necessary to provide the conclusion and documentation proving failure of individual to appear in court.

Proper form of power of representative of guardianship authority, who will act in the court, is the third condition for exercising the right of guardianship and wardship to claim in the interests of others.

Key words: terms of exercising the right to sue, guardianship and wardship authority, preconditions of executing the right to sue; jurisdiction, legal capacity, form of a writ, proxy.

Для виникнення судового процесу з конкретної цивільної справи недостатньо мати право на пред'явлення позову, необхідно належним чином також його реалізувати.

Встановлений законом порядок звернення до суду повинен забезпечувати доступність та ефективність правосуддя. Порядок звернення до суду, усі вимоги та правила подання позову, тобто умови реалізації права на пред'явлення позову, повинні бути чітко регламентовані, зрозумілі для зацікавлених осіб та виключати можливість двозначного тлумачення [1, с. 110-111].

Недотримання умов реалізації права на пред'явлення позову на етапі відкриття провадження в справі, відповідно до Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), має наслідком залишення позовної заяви без розгляду або повернення заяви (ст.121). Якщо недотримання умов реалізації права на пред'явлення позову було виявлено після відкриття провадження в справі, то суд своєю ухвалою залишає заяву без розгляду (ст.207).

Наслідки, які наступають у разі недотримання умов реалізації права на пред'явлення позову, перешкоджають виникненню процесу та вирішенню справи. Цей факт ще раз доводить необхідність і практичну значимість вивчення всіх аспектів умов реалізації права на пред'явлення позову.

Іноді умови реалізації права на пред'явлення позову помилково ототожнюють із передумовами права на пред'явлення позову.

Умови реалізації права на пред'явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб мають низку особливостей. Досить часто суди ігнорують ці особливості умов пред'явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб, а підходи суддів до

цього питання є принципово різними, що може призвести до порушення прав осіб, в інтересах яких звертається орган опіки й піклування.

Л.Г. Осокіна [2], Т.В. Сахнова [3], М.А. Гурвич [4], С.А. Іванова [5] вивчали питання умов реалізації права на пред'явлення позову в контексті робіт, які стосувалися проблеми позову загалом.

Питання порядку звернення до суду органів державної влади й місцевого самоврядування для захисту прав, свобод та інтересів інших осіб частково аналізувала В.Ю. Кулакова [6].

Передумови права на звернення до суду органів опіки й піклування в інтересах інших осіб та умови реалізації цього права в 90-х рр. минулого століття досліджувала Н.О. Кіреєва [7, с. 80]. Сучасних досліджень та публікацій із цього питання немає.

Важливість вивчення питання умов реалізації права на пред'явлення позову заперечити тяжко. Виконання чи невиконання умов можуть сприяти відкриттю провадження в справі або, навпаки, перешкоджати початку процесу. Органи опіки й піклування, звертаючись до суду в порядку, визначеному ст.45 ЦПК України, мають особливий процесуально-правовий статус, що зумовлює особливості умов реалізації права на пред'явлення позову цими органами.

Тому метою написання статті є визначення поняття умов реалізації права на пред'явлення позову, дослідження їхніх відмінності від передумов права на пред'явлення позову. Крім того, необхідно визначити умови реалізації права на пред'явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб, вивчити їхні особливості, провести аналіз судової практики із цього питання.

Під належною реалізацією права на пред'явлення позову варто розуміти дотримання позивачем встановленого процесуальним законом порядку звернення до суду з позовом. Цей порядок складається з певної сукупності вимог, які отримали в теорії й на практиці назву «умови реалізації права на пред'явлення позову».

М.А. Гурвич під умовами реалізації права на пред'явлення позову розуміє такі обставини процесуального характеру, з якими пов'язане належне здійснення суб'єктивного права на пред'явлення позову [4, с. 87].

Визначення умов реалізації права на пред'явлення позову, які дають учені-процесуалісти, не мають суттєвої різниці.

Отже, умови реалізації права на пред'явлення позову – це певні встановлені законодавством вимоги, правила, яких повинен дотримуватися позивач під час пред'явлення позову.

Неправильним є ототожнення передумов права на пред'явлення позову та умов реалізації цього права. Сутність і значення цих двох понять є різними. Умови реалізації права на пред'явлення позову характеризують порядок його реалізації заявником. Вони перевіряються суддею на стадії відкриття провадження в справі після того, як будуть встановлені всі передумови.

Питання про наявність права на пред'явлення позову є правовим питанням. Його вирішення судом являє собою акт правосуддя в сенсі судження про наявність або відсутність права (у нашому випадку – процесуального права позивача). Питання ж про дотримання порядку здійснення права на пред'явлення позову є питанням про те, чи мали місце ті факти (дії або події), які необхідні для здійснення наявного в позивача права на пред'явлення позову [4, с. 88].

Під умовами реалізації права на пред'явлення позову розуміються такі факти (обставини) процесуального характеру, які обумовлюють, на відміну від передумов, не виникнення права на пред'явлення позову, а лише встановлений законом порядок його реалізації [2, с. 513].

І за відсутності передумов права на пред'явлення позову, і за відсутності умов реалізації права на пред'явлення позову справа не може бути розглянута.

У першому випадку мова йде про обставини, які є невід’ємними й виключають можливість ухвалення рішення в справі, тому процес припиняється без права його поновлення (ст. 122 ЦПК України). Наприклад, непідвідомчість справи суду виключає можливість розгляду справи в суді взагалі.

У другому випадку мова йде про обставини, які перешкоджають ухваленню судового рішення в цей момент, проте які за певних умов можуть бути усунені, і внаслідок цього може бути відновлено провадження в справі й ухвалено рішення (ст.121 ЦПК України). Наприклад, у разі несплати судового збору суддя постановляє ухвалу про залишення заяви без розгляду й надає строк позивачу для усунення недоліків. Якщо позивач у визначені строки сплатить судовий збір, то заява вважається поданою в день первісного її подання до суду.

Передумови права на пред’явлення позову та умови його реалізації – це пов’язанні, проте різні поняття, які мають різні процесуальні наслідки. Кожне із цих двох понять має вагоме значення для судового захисту прав.

Для органів опіки й піклування, які звертаються до суду з метою захисту інтересів інших осіб, характерні особливі передумови права на пред’явлення позову до суду в інтересах інших осіб та умови його реалізації.

У контексті цієї статті ми звернемо увагу саме на умови реалізації права на пред’явлення позову.

Отже, умовами реалізації права на пред’явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб є такі:

- підсудність справи певному суду, тобто визначення того, якому саме суду підсудна справа. Завданням інституту підсудності є розподілення справ між судами загальної юрисдикції з метою швидкого та правильного розгляду справ і найбільш ефективного захисту прав, свобод та інтересів осіб. Підсудність визначає не наявність суб’єктивного права на звернення за судовим захистом, а його здійснення з дотриманням встановлених законом правил [8];
- підсудність кожної справи визначається відповідно до правил, передбачених ст.ст.107-114 ЦПК України. Так, відповідно до ч.1 ст.110 ЦПК України позови про стягнення аліментів, про визнання батьківства відповідача можуть пред’являтися за вибором позивача або за зареєстрованим місцем проживання чи перебування позивача.

Однак в Узагальненні Пленуму Верховного Суду України «Практика розгляду судами справ, пов’язаних із позбавленням батьківських прав, поновлення батьківських прав, усиновленням, установленням опіки та піклування над дітьми» від 11 грудня 2008 р. йдеться про те, що під час проведення цього узагальнення виявлено значну кількість справ про позбавлення батьківських прав із порушенням правил підсудності [9].

Якщо порушення правил підсудності було виявлено суддею до відкриття провадження в справі, то відповідно до ст.115 та п.4 ч.2 ст.121 ЦПК України суддя постановляє ухвалу про повернення заяви для подання її до належного суду. Якщо ж порушення правила підсудності було виявлено до початку судового розгляду, проте вже після відкриття провадження, то суд постановляє ухвалу про передачу справи до належного суду.

Очевидно, суддям варто звертати увагу на умову підсудності під час реалізації права на пред’явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб.

Якщо позовну заяву подано недієздатною особою, то відповідно до ч.3 ст.121 ЦПК України суд повертає її або залишає без розгляду. Під дієздатністю розуміється здатність своїми діями зумовлювати юридичні наслідки; відповідно до цього процесуальна дієздатність є здатністю здійснювати процесуальні дії, до яких належить пред’явлення позову [4, с. 87].

Дієздатність позивача – це умова реалізації права на пред'явлення позову. Однак у випадку, коли позов пред'являє орган опіки й піклування для захисту інших осіб, ця умова не застосовується. Орган опіки та піклування може діяти в інтересах як дієздатних, так і недієздатних осіб. Особи, в інтересах яких діють органи опіки й піклування, є позивачами в матеріальному сенсі, проте їхня дієздатність у такому випадку не є умовою реалізації права на пред'явлення позову.

Часто в науковій літературі можна зустріти позицію щодо необхідності вважати умовою реалізації права на пред'явлення позову органами опіки й піклування для захисту інших осіб попереднє звернення цих осіб до відповідних органів [6, с. 80]. Однак ЦПК України такої вимоги не передбачає. Тобто органи опіки й піклування можуть звертатися до суду для захисту інших осіб і без попереднього звернення цієї особи до них. Відповідно до ч.3 ст.46 та п.7 ст.207 ЦПК України якщо особа, яка має цивільну процесуальну дієздатність і в інтересах якої подана заява, не підтримує заявлених вимог, а точніше, коли від цієї особи надійшла відповідна заява, то суд залишає заяву без розгляду.

Наступною умовою реалізації права на пред'явлення позову до суду органами опіки й піклування є дотримання належної форми позовної заяви та наявність всіх копій документів, які мають бути додані. Основні вимоги до форми, змісту позовної заяви та переліку документів, що повинні бути додані до неї, визначено в ст.119-120 ЦПК України. Проте не всі передбаченні в цих нормах вимоги характерні для позовів, які подають органи опіки й піклування для захисту прав, свобод та інтересів інших осіб.

Відповідно до ст.119 ЦПК України позовна заява подається в письмовій формі. У заяві повинно бути вказане найменування суду, до якого подається заява, ім'я (найменування) позивача й відповідача, а також ім'я представника позивача, їхнє місце проживання (перебування) або місцезнаходження, поштовий індекс, номери засобів зв'язку, якщо такі відомі. Позивачем є особа, в інтересах якої звертається в суд орган опіки й піклування. Орган опіки й піклування, звертаючись до суду для захисту інших осіб, діє, згідно зі ст.45 ЦПК України, як орган, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб, і не може зазначатися в позовній заяві як представник. Проте досить часто в позовних заявах органи опіки й піклування помилково зазначаються представниками позивача або позивачем. Наприклад, у справі Дубровицького районного суду за позовом органу опіки й піклування до батьків про позбавлення батьківських прав та стягнення аліментів орган опіки й піклування вказаний як представник позивача. Таке формулювання міститься в позові, журналі судового засідання та в рішенні суду [10].

Крім того, у позовній заяві вказуються зміст позовних вимог; ціна позову щодо вимог майнового характеру; обставин, якими позивач обґрунтовує свої вимоги; докази, що підтверджують кожен обставину, наявність підстав для звільнення від доказування; перелік документів, які додаються до заяви.

Відповідно до ст.19 Сімейного кодексу України в справах, що стосуються виховання дітей, орган опіки й піклування надає висновок, який є доказом у справі. Звертаючись до суду для захисту прав, свобод та інтересів дітей, орган опіки й піклування зобов'язаний попередньо вивчати ситуацію, провести обстеження умов проживання дитини, скласти акти, опитати рідних, сусідів, учителів, з'ясувати всі обставини та на підставі них скласти висновок. Саме висновок є одним із доказів, які підтверджують, наприклад, наявність підстав для позбавлення батьківських прав.

Однак часто в заяві позивачі не вказують висновок органу опіки й піклування як доказ та не додають його до справи. Такий підхід є помилковим.

Відповідно до Закону України «Про судовий збір» органи опіки й піклування, коли звертаються до суду для захисту прав, свобод та інтересів інших осіб, не сплачують судового

збору, тому суддя не може залишити заяву без розгляду на основі підстави несплати судового збору.

Відповідно до ч.7 ст.119 ЦПК України в разі пред'явлення позову особами, які діють на захист прав, свобод та інтересів іншої особи, у заяві повинні бути зазначені підстави такого звернення, тобто в позові органи опіки й піклування зобов'язанні вказати норму матеріального права, яка надає їм право на звернення до суду в інтересах інших осіб.

До позовної заяви, крім копії позовної заяви та інших необхідних документів, передбачених ст.120 ЦПК України, мають бути додані, відповідно до ч.1 ст.45 ЦПК України, документи, які підтверджують наявність поважних причин, що унеможливають самостійне звернення цих осіб до суду для захисту своїх прав, свобод та інтересів. Це може бути, наприклад, копія свідоцтва про народження, що засвідчує малолітство особи.

Недотримання цих вимог має наслідком залишення заяви без розгляду. Суд повідомляє про це позивача та надає йому строк для усунення недоліків. Якщо позивач виконає зазначені вимоги у визначений строк, то позовна заява вважається поданою в день її первісного подання.

Умова щодо наявності документів, які посвідчують повноваження представника, який діє в інтересах особи, у разі звернення до суду органів опіки й піклування не застосовується.

Орган опіки та піклування діє в інтересах особи, проте від свого імені, має відмінне від представника цивільно-правове положення, повноваження йому надаються в силу вказівки закону, а не довіреністю.

Проте необхідно врахувати те, що від імені органу опіки й піклування діє уповноважена особа. Повноваження представника органу опіки й піклування повинні бути посвідчені в належній формі, передбаченій ст.42 ЦПК України. Повноваження діяти від імені органу опіки й піклування можуть бути посвідчені довіреністю за підписом керівника та печаткою або документом, що підтверджують службове становище й повноваження.

Відповідно до Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, який затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 р. № 866, органами опіки та піклування є районні, районні в м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах, сільських, селищних рад. Отже, довіреність представника органу опіки й піклування підписується відповідним головою адміністрації та завіряється печаткою цього органу. Так, у справі Дубровицького районного суду за позовом органу опіки й піклування до батьків дитини про позбавлення батьківських прав та стягнення аліментів позов і висновок були підписані головою відповідної адміністрації, а в суді виступав представник органу опіки й піклування. Голова Дубровицької районної адміністрації уповноважив начальника служби в справах дітей представляти орган опіки й піклування, який діяв в інтересах дітей, у суді. Довіреність була підписана відповідним головою та завірена печаткою Дубровицької районної адміністрації [10].

Досить часто довіреності не відповідають законодавчим вимогам. Зокрема, немає дати, підпису, відсутній чіткий перелік повноважень [7, с. 82].

У значній кількості справ, які були досліджені в Дубровицькому й Сарненському судах, відсутні довіреності від органів опіки та піклування. Судді пояснюють це тим, що в маленьких містах судді знають, хто саме працює у відповідних органах, і в засвідченні кожного разу їхніх повноважень немає потреби. Однак це явне порушення вимог законодавства, недотримання умов реалізації права на пред'явлення позову, що має тягти за собою відповідні наслідки.

Отже, на підставі вищезазначеного варто зазначити, що умови реалізації права на пред'явлення позову – це певні встановленні законодавством вимоги, правила, яких повинен

дотримуватися позивач під час пред'явлення позову. Передумови права на пред'явлення позову та умови його реалізації – це різні поняття, невиконання яких зумовлює різні наслідки. Наявність передумов права на пред'явлення позову визначає, чи має особа право на це. Коли йдеться про умови реалізації права на пред'явлення позову, то мається на увазі правильність реалізації вже наявного права.

Умови реалізації права на пред'явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб мають свої особливості. Чітке виконання умов реалізації права на пред'явлення позову важливе, проте в протилежному випадку заява може бути залишена без розгляду чи повернута, а якщо недотримання цих умов було виявлене після відкриття провадження, то заява може бути залишена без розгляду.

Умовами реалізації права на пред'явлення позову органами опіки й піклування в інтересах інших осіб є такі:

- 1) підсудність справи суду;
- 2) наявність належно оформлених повноважень представника органу опіки й піклування. Важливо розуміти, що мова йде про оформлення відносин між органом опіки й піклування та особою, яка буде виступати в суді від цього органу. Орган опіки й піклування діє в інтересах особи в силу компетенції та норми закону, а не через довіреність;
- 3) дотримання вимог щодо позову, передбачених ст. ст.119, 120 ЦПК України, та додання всіх необхідних документів. Орган опіки й піклування бере участь у справі як орган, яким надано право захищати права інших осіб, тому називати його в позові представником позивача чи позивачем не можна. У позові органи опіки й піклування вказують нормативний акт, який надає йому повноваження на звернення до суду. До позову орган опіки й піклування повинен додати документи, що підтверджують неспроможність особи самостійно звернутися до суду. Органи опіки й піклування в цьому випадку не сплачують судового збору. У позовах, які стосуються виховання дітей, необхідно зазначати серед доказів висновок органу опіки й піклування та додавати його до заяви.

ЛІТЕРАТУРА

1. Треушников М.К. Правовое регулирование гражданского процесса на отдельных его стадиях / М.К. Треушников // Проблемы доступности и эффективности правосудия в арбитражном и гражданском судопроизводстве : материалы Всероссийской научно-практической конференции (г. Москве, 31 января – 1 февраля 2001 г.) / под ред. И.А. Приходько. – М. : Городец, 2001. – С. 110-111.
2. Осокина Г.Л. Гражданский процесс. Общая часть / Г.Л. Осокина. – М. : Юристъ, 2004. – 746 с.
3. Сахнова Т.В. Курс гражданского процесса / Т.В. Сахнова. – М. : Волтер Клувер, 2008 – 475 с.
4. Гурвич М.А. Право на иск : [учебник] / М.А. Гурвич. – М. : Изд-во АН СССР, 1949. – 216 с.
5. Добровольский А.А. Основные проблемы исковой формы защиты права / А.А. Добровольский, С.А. Иванова. – М. : Изд-во Московского университета, 1979. – 156 с.
6. Кулакова В.Ю. Участие в гражданском процессе государственных органов и органов местного самоуправления : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / В.Ю. Кулакова ; Московский государственный юридический университет имени О.Е. Кутафина. – М., 2001. – 206 с.

7. Киреева Н.А. Участие органов опеки и попечительства в советском гражданском процессе : дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 / Н.А. Киреева ; Тверской государственный университет. – М., 1985. – 181 с.
8. Жилин Г.Г. Условия реализации права на обращение за судебной защитой [Электронный ресурс] / Г.Г. Жилин. – Режим доступа : http://www.juristlib.ru/book_1420.html.
9. Практика розгляду судами справ, пов'язаних із позбавленням батьківських прав, поновлення батьківських прав, усиновлення, установлення опіки та піклування над дітьми : Узагальнення Пленуму Верховного Суду України від 11 грудня 2008 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.
10. Про позбавлення батьківських прав та стягнення аліментів : Справа № 560/1054/13ц (Дубровицький районний суд Рівненської області) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.

REFERENCES

1. Treushnikov M.K. “Legal regulation of civil procedure at separate stages” / M.K. Treushnikov // *Problemy dostupnosti i effektivnosti pravosudiya v arbitrazhnom i grazhdanskom sudoproizvodstve* : materials of the All-russian scientific practical conference. – Moscow : Gorodec, 2001. – P. 110-111.
2. Osokina G.L. *Grazhdanskiy process. Obschaya chast'* [Civil procedure. General part] / G.L. Osokina. – M. : Yurist', 2004. – 746 p.
3. Sakhnova T.V. *Course grazhdanskogo processa* [Course of civil procedure] / T.V. Sakhnova. – Moscow : Volter Kluver, 2008 – 475 p.
4. Gurvich M.A. *Pravo na isk : uchebnik* [Right to sue : textbook] : / M.A. Gurvich. – Moscow : Izd-vo AS USSR, 1949. – 216 p.
5. Dobvol'skiy A.A. *Osnovnye problemy iskovoy formy zaschity prava* [Basic problems of the claim form of protection of the right] / A.A. Dobvol'skiy, S.A. Ivanov. – Moscow : Izd-vo of Moscow university, 1979. – 156 p.
6. Kulakova V.Y. “Participation of public authorities and local self-government in civil proceedings” : thesis for the degree of the candidate of law sciences : major 12.00.03 / V.Y. Kulakova – Moscow, 2001. – 206 p.
7. Kireeva N.A. “Participation of the guardianship authorities in the Soviet civil proceedings” : thesis for the degree of the candidate of law sciences : major 12.00.03 / N.A. Kireeva. – Moscow, 1985. – 181 p.
8. Zhilin G. “Terms of realization of the right to seek judicial protection” [Electronic resource] / G. Zhilin // Electronic library of Yurislitb. – 1999. – Access mode : http://www.juristlib.ru/book_1420.html
9. “The practice of handling cases involving deprivation of parental rights, restoration of parental rights, adoption, custody and guardianship of children” : Generalization of decisions of the Supreme Court of Ukraine of 11.12. 2008 [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0020700-08>
10. “On termination of parental rights and alimony recovery” : Case № 560/1054/13ц (Dubrovytsia District Court of Rivne Oblast) [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.